

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบ
การจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา:
กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค)

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR DEVELOPMENT
OF THE KNOWLEDGE MANAGEMENT MODEL OF SCHOOL
IN THE MUANG PATTAYA
: CASE STUDY OF MUANG PATTAYA 7 SCHOOL
(BAN NONG PANG KHAE)

สุรีย์ บุญรักษา¹, ภารดี อนันต์นาวิ² และ เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม³

Suree Boonruksa¹, Paradee Anunnavee² and Charuenvich Sompongthum³

มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130^{1,2,3}

169, Long Had Bangsaen Rd, Saen Suk, Chon Buri District, Chon Buri 20130^{1,2,3}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน หัวหน้างาน จำนวน 6 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) องค์ประกอบด้านกิจกรรมการบริหารงานสถานศึกษา 6 งาน ได้แก่ 1.1) การบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 1.2) การบริหารงานบุคลากร คือ การพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 1.3) การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ คือ การพัฒนาการจัด

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

²⁻³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

ทำแผนพัฒนาสถานศึกษา 1.4) การบริหารงานกิจการนักเรียน คือ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1.5) การบริหารงานอาคารสถานที่ คือการพัฒนาการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม 1.6) การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือการพัฒนาการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา 2) องค์ประกอบกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ 3) ปัจจัยที่สนับสนุนให้มีการจัดการ ความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้าง และการวัดผล

ประสิทธิผลจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้เกิด การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารและครู ผู้บริหาร สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงาน ครูสามารถนำการจัดการความรู้ไปพัฒนาสถานศึกษา ทำให้เกิด เป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, พัฒนารูปแบบ, การจัดการความรู้, สถานศึกษา

ABSTRACT

The research study aimed to develop the knowledge management model of schools in Muang Pattaya a case study of Muang Pattaya 7 School (Ban Nong Pang Khae). The group key informant includes 1 administrator, 6 head education structure administrators, 9 head of learning instructors in the school and 5 basic education boards. The research study had data collection, method, document analysis, participant-observation, in-depth interviews and analysis using phenomenal science structure. The research focused in three aspects: 1) the administrative management structure, 2) the knowledge management process and 3) the factors influencing knowledge management. First, the administrative management structure had six (6) departments namely; 1) academic affairs, it is functioned as to develop the learning activities which consist of making lesson plans, creating learning process applying from the lesson plans, and supervision. 2) Personnel development is to enhance efficiency of the practice. This department consists of human resource plan to conduct personnel development and mentoring system activities. 3) General affair/finance and facilities helped develop the plan in its setting which involves develop plan process and review. 4) Student affairs were assigned to encourage student's

desirable characteristics, moral values and ethics provided with project activity, monitoring, and evaluating activity. 5) Building and maintenance affairs were helped to develop the atmosphere, environment, building and equipment to be used in the setting, resource learning/ mentoring and follow up. 6) Community Relation affairs were helped to maximize the plan by developing community participative education management. The knowledge management process involved knowledge management identification, knowledge creation and acquisition, knowledge organizational structure, knowledge access, knowledge codification and refinement and knowledge sharing and learning. Lastly, the factors influencing knowledge management which is involved leadership, strategy, organizational culture, technology, structure and measurement. By using Knowledge Management Model in Pattaya City schools a case study of Pattaya City School 7 (Ban Nong Pang Khae) the study were able to help the administrator to participate using knowledge management skills to ensure knowledge sharing by using technology. The teachers were able to implement knowledge management to their work initiated for the development of the plan as well as school administrative structure applied so that it will improve the school efficiency.

KEYWORDS : Participatory Action Research/ Development model/ Knowledge management of school in Muang Pattaya

ความสำคัญของปัญหา

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร ต่อวิถีชีวิต และกระบวนการทำงานของคนที่อยู่ในองค์กร ตลอดจนแรงขับเคลื่อนขององค์กรเองที่มุ่งการแข่งขัน และความเป็นเลิศ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดและมีความมั่นคง ยืนยงในอนาคต องค์กรยุคใหม่จึงให้น้ำหนักและความสำคัญกับทรัพยากรด้านความรู้เป็นอย่างมาก (ภราดร จินดาวงศ์, 2549) บุคลากรในองค์กรจึงต้องเรียนรู้ให้เป็นในการทำงานต่าง ๆ ขององค์กร ทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมในองค์กร องค์กรต้องมีการพัฒนาบุคคลเหล่านั้นให้มีสมรรถนะเท่า

ทันกับการเปลี่ยนแปลง วิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนามนุษย์ นั่นคือ การเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กรและทั่วทุกระบบจะทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จและสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) ได้ชี้ให้เห็นว่าทุกสังคมจะต้องมีความสามารถในการนำความรู้มาสร้างนวัตกรรม สำหรับใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้น จะต้องก่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างทั่วถึง และขับเคลื่อนทั้งเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน และเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสมดุล ดังนั้นสังคม

ไทยจะต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมจากความรู้ เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง และเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift หรือ Mindset Change) ของทั้งสังคม สังคมไทยจึงจะอยู่รอดได้จากสภาพบีบคั้นรอบด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพบีบคั้นจากกระแสโลกาภิวัตน์ (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2548) และสอดคล้องกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีมาตรการในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นมืออาชีพ โดยใช้วิธีการหลากหลายรูปแบบอย่างจริงจังและเป็นระบบ ให้สอดคล้องกับนโยบายและความจำเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

จากแนวทางในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าคุณภาพของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีความแตกต่างกัน สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาไม่ทัดเทียมกัน เนื่องจากมีศักยภาพและความพร้อมแตกต่างกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ทั้งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานตามที่กฎหมายในกรอบเดียวกัน คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งระบุไว้ในมาตราที่ 11 ที่กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้

ในส่วนราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของข้าราชการให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา จากข้อค้นพบเห็นว่าแม้หน่วยงานหลัก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดได้ใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการทำงานเพื่อการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ แต่การดำเนินงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งในการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความแตกต่างกันจึงทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า สถานศึกษามีความสำเร็จที่แตกต่างกันและยังมีส่วนที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาย่อมเป็นสิ่งที่บ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารองค์กรของผู้บริหารในฐานะที่สถานศึกษาเป็นหน่วยสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา เนื่องจากมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน คุณภาพการศึกษาคือหัวใจหรือสูงจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและครู

เป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครู จะต้องอาศัยความรู้และกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ ซึ่งจะต้องดำเนินงานร่วมกับนักศึกษา ผู้บริหาร และชุมชน ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติ ผู้นำ ผู้ร่วมมือ สอดคล้องกับ กุสุมาร์ บุญไชยแสน (2556) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้ปฏิบัติหน้าที่ การจัดการความรู้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความ เข้าใจในการจัดการความรู้เป็นอย่างดีและ ยังมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้ ใน สถานศึกษาพร้อมทั้งประสบความสำเร็จ ทั้ง ด้านครูและสถานศึกษาได้รับรางวัล พร้อม ผ่านการประเมิน สมศ. รอบ 3 ในระดับดีมาก ขึ้นไปและนักการศึกษาหลากหลาย รวมทั้ง ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยมีแนวทาง ที่ชัดเจนในการจัดการความรู้หรือรูปแบบที่ แน่นนอน จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการ บริหารสถานศึกษา ให้สามารถแก้ไขปัญหา ดังกล่าวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ประพนธ์ ผาสุกยัต (2549) ที่กล่าวว่า แนวทางหนึ่งในการจัดการ ความรู้ในสถานศึกษา คือ สถานศึกษาใช้การ จัดการความรู้และมีนวัตกรรมทางการบริหาร ในด้านการจัดการความรู้ของตนเองที่เหมาะสม กับบริบทของตนเอง ที่จะสามารถพัฒนา องค์การและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพได้อย่าง แท้จริง และการจัดการความรู้ในโรงเรียน เป็น วิธีการ หรือแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียน สามารถพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่

บรรลุวัตถุประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการ ศึกษา พ.ศ. 2542 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย นำความรู้ของแต่ละคนที่มีอยู่รอบ ๆ ตัว และที่ มีอยู่ในตัวเองมารวบรวมเป็นวิธีการปฏิบัติงาน ที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อนำมาแก้ปัญหาที่ เกิดจากการปฏิบัติงาน และการนำความรู้ที่เป็น ภูมิปัญญาและประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือสร้างความรู้ใหม่ และนำมาบันทึกไว้ใน รูปสื่อต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการ ทำงานขององค์กร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

ความสำคัญของการจัดการความรู้ ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีเหตุผลประกอบการ วิจัย 4 ประการ ได้แก่ 1) พื้นที่การศึกษาเป็น โรงเรียนที่มีความต้องการในการจัดการความรู้ ตามความเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และคณะครู 2) สถานศึกษามีการ ดำเนินการจัดการความรู้ตามนโยบายของต้น สังกัด 3) ได้รับมอบนโยบายจากผู้อำนวยการ สถานศึกษาให้ดำเนินการพัฒนาในการบริหาร งานทั้ง 6 งานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถาน ศึกษา สามารถเข้าดำเนินการวิจัยได้โดยไม่ เป็นการเพิ่มภาระงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากเป็นการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาใน สถานศึกษาของตนเอง และจะเป็นต้นแบบให้กับ โรงเรียนในสังกัดเดียวกันต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยใน ในฐานะที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จึง มีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการความรู้ของสถานศึกษาสังกัดเมือง พัทธา เพื่อนำไปใช้ในสถานศึกษาเป็นแนวทาง ในการบริหารโรงเรียนในสังกัดเมืองพัทยาให้

ประสบผลสำเร็จในการนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

คำถามในการวิจัย

รูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีลักษณะอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Method) และการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Method) ร่วมด้วย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของโรงเรียนเมืองพัทยา 7 โดยดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์

สังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วย

1. การศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และนำมาจัดทำเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้

2. ศึกษาแนวคิดหลักการบริหารงานสถานศึกษาที่ประกอบด้วย

2.1 งานวิชาการ

2.2 งานบุคลากร

2.3 งานธุรการ การเงินและพัสดุ

2.4 งานกิจการนักเรียน

2.5 งานอาคารสถานที่

2.6 งานสัมพันธ์ชุมชนเพื่อเป็น

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

3. ศึกษาวิธีที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาตามแนวคิดของแคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ที่ประกอบด้วย การวางแผน การกระทำ/ดำเนินการ การสังเกตผล การสะท้อน/การทบทวนผล เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

4. การเตรียมการก่อนเข้าพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยมีการเตรียมตัวศึกษาวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) และรวมถึงการศึกษาสภาพทั่วไป หรือบริบทของ

พื้นที่ที่จะทำการศึกษานั้น และดำเนินการขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) เพื่อทำการเข้าศึกษาในพื้นที่ศึกษา มีการเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการบันทึกข้อมูล ประกอบด้วย เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และอุปกรณ์ในการจดบันทึก เตรียมแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน แนวทางในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถามแบบปลายเปิด เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามโครงสร้าง ประกอบไปด้วย 6 งาน ได้แก่ (1) ด้านวิชาการ (2) ด้านการธุรการ การเงิน และพัสดุ (3) ด้านบุคลากร (4) ด้านกิจการนักเรียน (5) ด้านอาคารสถานที่และ (6) ด้านสัมพันธ์ชุมชน

5. การสร้างความเข้าใจร่วมกัน ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษาในการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะครูร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในกระบวนการวิจัย โดยทำการสร้างข้อตกลงร่วมกัน การให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวิจัย และได้สร้างความสนใจร่วมกัน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อเรื่อง “การจัดการความรู้ในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา” โดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ มาให้ความรู้ด้านการจัดการความรู้ก่อนที่จะมีการดำเนินการในส่วนอื่นต่อไปและการนำผู้อำนวยการสถานศึกษา

คณะครู ศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ จากการศึกษาที่มีการจัดทำแผนการจัดการความรู้ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัย ผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการความรู้ในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงสิ่งที่ปัญหา ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่มีโครงสร้างและแนวทาง การวางแผนต้องมีความยืดหยุ่น และต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อแผนที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยนำเทคนิค A-I-C มาใช้ เพื่อนำไปสู่การเขียนแผนการจัดการความรู้ จากขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การร่วมกันตรวจสอบความเป็นไปได้ของการปฏิบัติ และจะนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนจะนำเครื่องมือไปปฏิบัติตามแผน

ขั้นที่ 2 ขั้นการปฏิบัติตามแผน เป็นการดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้อย่างละเอียด รอบคอบ และมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์

ขั้นที่ 3 การสังเกตผลการปฏิบัติ เป็นการบันทึกข้อมูล หลักฐาน ร่องรอยต่าง ๆ เกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติเป็นกระบวนการทบทวนการปฏิบัติจากบันทึกที่ได้จากการสังเกตว่าได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งอย่างไร เพื่อเป็นพื้นฐานการวางแผนในวงจรต่อไป

กลวิธีที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย การประชุมกลุ่ม (Focus group) การให้ความรู้รายบุคคล และแบบกลุ่มการอภิปราย และการประยุกต์กระบวนการกลุ่ม ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือผู้บริหารสถานศึกษาในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานต่าง ๆ ของโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน คณะครูรูปแบบที่พัฒนาขึ้นผ่านวงจรของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยแต่ละวงรอบประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติตามแผน การสังเกตและการสะท้อน เพื่อประเมินผลและนำมาปรับปรุงพัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการสำหรับวงรอบใหม่ จำนวน 3 วงรอบ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ผู้ให้ข้อมูลหลักและสมาชิกที่ทำกิจกรรม โดยนำข้อมูลที่ได้กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลหลักอ่านหรือถามซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง

ระยะที่ 3 การรับรองรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติตามแผน มาร่วมวิเคราะห์ สรุป รายงาน ให้กับผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันพิจารณารับรองรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา: กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) องค์ประกอบด้านการบริหารงานสถานศึกษา 6 งาน คือ

1.1) การบริหารงานวิชาการ คือ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย กิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศ

1.2) การบริหารงานบุคลากร คือ การพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ที่ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการพัฒนาบุคลากร การจัดกิจกรรมพัฒนา และ ระบบพี่เลี้ยง

1.3) การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ คือ พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการวางแผน กระบวนการสร้างงานตามแผน การทบทวน

1.4) การบริหารงานกิจการนักเรียน คือ การพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดกระบวนการพัฒนา (กิจกรรมการเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ และการมีส่วนร่วม) การติดตามและประเมินผล

1.5) การบริหารงานอาคารสถานที่ คือ ด้านการพัฒนาการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยกิจกรรมการวางแผนการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม (แหล่งเรียนรู้) การใช้แหล่งเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ และติดตาม

1.6) การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือ ด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมกำหนดแผน การร่วมกิจกรรมตามแผน การประชาสัมพันธ์

2) องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการความรู้ ใน 6 งาน คือ

2.1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ ด้วยกระบวนการจัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน กำหนดความรู้ในการบริหารงานวิชาการที่มีและไม่มีในสถานศึกษา 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยกระบวนการจัดประชุมสัมมนาการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้วยกระบวนการบันทึกข้อมูลลงแผ่นซีดี จัดเก็บข้อมูลในระบบ Google doc จัดทำสื่อการสอนด้วยระบบมัลติมีเดียและโปรแกรม E-book 4)

การเข้าถึงความรู้ ด้วยกระบวนการพัฒนาเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ด้วยการปรับกระบวนการปรุงและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การสอนแบบโครงงาน 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยกระบวนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยงและ 7) การเรียนรู้ ด้วยกระบวนการศึกษาดูงานและการนำเสนอโครงการ

2.2) ด้านการบริหารงานบุคลากร ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมรู้จักตนเอง-ระบุน้ำความรู้ที่มีและไม่มี ความรู้ที่จำเป็น 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้วยกระบวนการรวบรวมความรู้ที่จำเป็น สร้างคลังความรู้ 4) การเข้าถึงความรู้ด้วยกระบวนการพัฒนาเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้วยกระบวนการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานบุคลากรทางการศึกษา 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยกระบวนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เชิงครูที่มีประสบการณ์ (วิทยฐานะชำนาญการพิเศษและเชี่ยวชาญ) ถ่ายทอดความรู้ และ 7) การเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานศึกษาดูงาน

2.3) ด้านการบริหารงานธุรการการเงินและพัสดุ ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจแสดงความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา

2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยกระบวนการ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การจัดทำ แผนพัฒนาสถานศึกษา 3) การจัดการความรู้ ให้เป็นระบบด้วยกระบวนการสังเคราะห์ ถอดบทเรียนและรวบรวมความรู้ 4) การเข้าถึง ความรู้ ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยี สารสนเทศบนฐานข้อมูล www.schoolpattaya7.ac.th 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้วยกระบวนการประชุมกลั่นกรอง ทบทวน แนวทางการพัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาการ ศึกษา 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยกระบวนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำแผนพัฒนาสถาน ศึกษา ร่วมเสวนา ตอบข้อข้องใจในการจัดทำ แผนฯ และ 7) การเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดทำ แผนการพัฒนาสถานศึกษา

2.4) ด้านการบริหารงานกิจการ นักเรียน ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ ด้วย กระบวนการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ แสดงความคิดเห็น เพื่อนำข้อมูลไปวางแผน การดำเนินการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยกระบวนการ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม และเขียนแผนดำเนินการ ส่งเสริม 3) การจัดการความรู้ให้เป็น ระบบ ด้วยกระบวนการจัดทำ Webpage และ พัฒนาผลงานนักเรียน 4) การเข้าถึงความรู้ ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ บนฐานข้อมูล www.schoolpattaya7.ac.th 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้วย กระบวนการจัดทำคู่มือแนวทางการส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยกระบวนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เชิญครูที่มีประสบการณ์ ด้านการพัฒนา นักเรียนร่วมถ่ายทอดความรู้ และ 7) การเรียนรู้ ด้วยกระบวนการจัดทำโครงการเด็กดีศรีจามจุรี

2.5) ด้านการบริหารงานอาคาร สถานที่ ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ ด้วยกระบวนการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ ร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่ ที่ไม่มีอยู่ ใน สถานศึกษา และความรู้ที่จำเป็นในด้านการ จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ ด้วยกระบวนการ รวบรวมเอกสารความรู้ ด้านบรรยากาศและ สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และศึกษาดูงาน 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ด้วยกระบวนการ สังเคราะห์ ถอดบทเรียน การสร้างแหล่งเรียนรู้ ภายในและภายนอกห้องเรียน 4) การเข้าถึง ความรู้ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ บนฐานข้อมูล www.schoolpattaya7.ac.th 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้วย กระบวนการจัดทำคู่มือการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 6) การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ ด้วยกระบวนการจัดเวที แลกเปลี่ยนความรู้เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มี ความรู้ในการจัดสวนและผู้เชี่ยวชาญ ถ่ายทอด ความรู้เรื่องการสร้างบรรยากาศภายใน ห้องเรียน และ 7) การเรียนรู้ด้วยกระบวนการ จัดทำโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการเรียนรู้

2.6) ด้านการบริหารงานสัมพันธ์ ชุมชน ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ ด้วยกระบวนการเป็นการประชุมเพื่อสร้าง ความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่

ที่ไม่มีอยู่ในสถานศึกษา และความรู้ที่จำเป็น
 ในด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ
 จัดการศึกษา 2) การสร้างและแสวงหาความรู้
 ด้วยกระบวนการสัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติ
 การด้านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ
 จัดการศึกษา ศึกษาดูงาน 3) การจัดการความรู้
 ให้เป็นระบบด้วยกระบวนการสังเคราะห์ ถอด
 บทเรียน แนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วน
 ร่วมในการจัดการศึกษา 4) การเข้าถึงความรู้
 ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
 บนฐานข้อมูล www.schoolpattaya7.ac.th
 5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ ด้วย
 กระบวนการจัดทำคู่มือการส่งเสริมให้ชุมชน
 มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 6) การแบ่งปัน
 แลกเปลี่ยนความรู้ เชิญผู้แทนชุมชนที่มี
 ประสบการณ์ถ่ายทอดความรู้ และ 7) การเรียนรู้
 ด้วยกระบวนการจัดทำโครงการส่งเสริมให้
 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

**3) องค์ประกอบด้านปัจจัยที่
 สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบ
 ผลสำเร็จ** ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ 3.1)
 ภาวะผู้นำ 3.2) กลยุทธ์ 3.3) วัฒนธรรมองค์การ
 3.4) เทคโนโลยี 3.5) โครงสร้าง และ 3.6) การ
 วัดผล

อภิปรายผล

1. ด้านกระบวนการจัดการความรู้
 ประกอบด้วยกระบวนการ 7 ขั้นตอน
 ที่จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการ
 ความรู้ที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้
 ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ได้แก่ 1) **การบ่งชี้ความรู้** โดยผู้บริหารเปิด
 โอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด
 ความรู้ที่ใช้ในการบริหารงานทั้ง 6 งาน และผู้
 บริหารสนับสนุนให้ครูได้มีการเพิ่มพูนความรู้
 ความสามารถ ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ
 สามารถระบุความรู้ที่จำเป็น 2) **การสร้าง
 และแสวงหาความรู้** ครูมีการพัฒนาความรู้
 ความสามารถของตนเองให้แสวงหาความรู้
 โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การแสวงหา
 ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 และเพื่อนร่วมงานโดยการยอมรับในความ
 ความสามารถซึ่งกันและกัน ครูเข้าร่วมกิจกรรม
 สร้างความรู้วัฒนธรรมของสถานศึกษา เข้าร่วม
 ประชุมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับ
 การเรียนการสอนที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น
3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ ในขั้นตอนนี้
 สถานศึกษาได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศ
 เป็นฐานข้อมูลส่วนกลางเพื่อเป็นฐานข้อมูล
 ความรู้ พร้อมทั้งจัดอบรมการใช้เทคโนโลยี
 สารสนเทศ (ซอฟต์แวร์) ในการจัดเก็บความรู้
 ในงานวิชาการ งานธุรการ การเงินและพัสดุ
 งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานกิจการ
 นักเรียนและงานสัมพันธ์ชุมชนและจัดการ
 อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนการใช้ระบบ
 เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการความรู้
 ให้เป็นระบบเพื่อให้ คณะครูมีความรู้
 ความสามารถและทักษะเพิ่มเติม 4) **การเข้าถึง
 ความรู้** บุคลากรในสถานศึกษาสามารถ
 เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว
 จากการที่สถานศึกษาได้กระจายความรู้
 ผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานศึกษาด้วยมา
 จากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของ

สถานศึกษาทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าถึงความรู้ที่มีอยู่ใน website, Web board ของสถานศึกษาได้อย่างง่ายดายด้วยจากเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงความรู้แบบเชิงลึกได้ สามารถเลือกเฉพาะเรื่องที่ครูสนใจ

5) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ สถานศึกษามีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน 6 งานที่เป็นนวัตกรรมของสถานศึกษาเอง ได้แก่ คู่มือการปฏิบัติงานวิชาการ งานธุรการการเงินและพัสดุ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียนและงานสัมพันธ์ชุมชน ทำให้ลดเวลาเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลและเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน **6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้** ครูมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดขึ้นอยู่เสมอและมีการดำเนินกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ เป็นต้น **7) การเรียนรู้** ครูเข้าร่วมกิจกรรมโดยการนำเสนอความรู้ในการจัดนิทรรศการ การประชุมสัมมนา หรือการประชุมเสนอผลงานเป็นการเฉพาะ รวมทั้ง มีการเผยแพร่ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วารสาร เว็บไซต์ จดหมายข่าว ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนได้ดำเนินการตามรูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานพัฒนาระบบราชการ ที่เป็นกระบวนการแบบหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ภายในองค์กร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การบ่งชี้ความรู้ซึ่งเป็นการระบุเกี่ยวกับความรู้ที่องค์กรจำเป็นต้องมีต้องใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร
- 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ เป็นการสร้าง

ความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก ได้แก่ การนำบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ต่างกันมาประชุม/ทำงานร่วมกัน 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ ได้แก่ การสร้างกฎระเบียบ ขั้นตอนการทำงาน 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นการปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์ 5) การเข้าถึงความรู้ เป็นการให้บุคลากรของโรงเรียนเข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นการนำความรู้ ที่ได้จากการปฏิบัติงานมาแลกเปลี่ยนเคล็ดลับในการทำงาน และปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับความรู้ที่ซัด ส่วนความรู้ที่ฝังในตัวตน (Tacit Knowledge) จัดทำเป็นชุมชนนักปฏิบัติ ระบบที่เลี้ยงการสืบเปลี่ยนงาน และเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การเรียนรู้ เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการแบ่งปันแลกเปลี่ยนหรือสืบค้นไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน แล้วเกิดความรู้ใหม่นำมาเข้าระบบจัดเก็บ แบ่งปันแลกเปลี่ยน ก็จะต้องมีความรู้ใหม่ให้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้เรื่อย ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักประธานและพัฒนากิจการศึกษาทองถิ่น (2556) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้คนรู้จักหาความรู้ และนำความรู้มาใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning) อยู่ตลอดเวลา โดยเชื่อว่าการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน

ของสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชนและสังคมนั้น สามารถนำความรู้ที่มีอยู่หรือที่สร้างขึ้นใหม่ ในสถานศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์และการพัฒนาผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนในยุคปัจจุบัน และ ปฎิมา พุฒตาลดง (2558) ที่พบว่า ความต้องการการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่าต้องการสร้างความตระหนักในการค้นคว้าหาความรู้ให้แก่บุคลากรการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานใหม่ ๆ สร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษากำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในองค์กรที่ชัดเจน และสอดคล้องกับมนต์ชัย พงษ์นุ่มกุล (2555) ที่พบว่า รูปแบบของการจัดการความรู้คือการเชื่อมโยงคนให้เข้ากันให้เกิดการแลกเปลี่ยน

2. ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ

ผู้บริหารมีภาวะผู้นำประกอบกับการนำกลยุทธ์มาใช้ในโรงเรียน โดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ มีพฤติกรรมแสดงบทบาทผู้นำ ในการสร้างแรงจูงใจ ให้ครูได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้มอบหมาย มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ เน้นแนวทางและสะท้อนผล ในการปรับปรุงพัฒนางาน ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของคณะครูและบุคลากรด้วยการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสนับสนุนในการดำเนินงาน

ซึ่งสอดคล้องกับสุทธาสินี สุพิชญางกูร (2557) ที่ได้ทำการศึกษา องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในการบริหารโรงพยาบาลชุมชน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในการบริหารโรงพยาบาลชุมชน ประกอบด้วย 1) กระบวนการจัดการความรู้ที่มีการกำหนดโครงสร้างความรู้ตามความเหมาะสมกับวิธีการที่ทำให้บุคลากรเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว 2) วัฒนธรรมองค์กรที่ต้องมีการทำงานเป็นทีม และมีผู้รับผิดชอบการทำงานและยังต้องมีการชมเชยให้รางวัล เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันความรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีทำให้บุคลากรภายในองค์กรสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีจะก่อให้เกิดการติดต่อสื่อสาร การประสานงานภายในองค์กรมากยิ่งขึ้น เกิดการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์ภายในองค์กรต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดช่องทางการให้บริการและช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากร 4) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายในการกำหนดวิสัยทัศน์ในด้านการจัดการความรู้ การสนับสนุนด้านงบประมาณ และเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติและให้กำลังใจและยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับ Marquaerde and Raynolds (1994) ที่กล่าวว่าองค์การจะต้องมีโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม (appropriate structure) มีวัฒนธรรมแห่งการ

เรียนรู้ภายในองค์การ (corporate learning culture) มีเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (learning technology) มีวิสัยทัศน์ร่วมกันและมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมและเครือข่าย (teamwork and networking)

3. ด้านประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประสิทธิผลจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัดเมืองพัทยา : กรณีศึกษาโรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ทำให้เกิดการพัฒนาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และทีมงานการจัดการความรู้ ทำให้ครูนำความรู้ไปใช้พัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพและสมรรถนะในการปฏิบัติงาน โดยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และนำมาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อนำมาปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ ปฏิมา พุฒตาลดง (2558) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้

4) การจัดเก็บความรู้ 5) การแลกเปลี่ยนความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ 7) การวัดและประเมินผล และผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุดและระดับมาก และสอดคล้องกับ นิติยา เพ็ญศิริภา (2554) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการบริหารงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาวิชาการ พัฒนาคนและการพัฒนางาน และนำไปสู่การสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยผู้บริหารควรจัดบรรยากาศภายในองค์กรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในเรื่องที่สนใจร่วมกัน โดยใช้วิธีจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนกลวิธีการทำงาน ปัญหาอุปสรรคที่พบและวิธีการแก้ไขปัญหา ในเรื่องที่น่าสนใจร่วมกันเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือ ทุก 2 สัปดาห์ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น วิเคราะห์ วิวิจารณ์และได้ข้อสรุปความรู้ที่เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานต่อไปหรือใช้วิธีการจัดเวทีให้มีการนำเสนอผลงาน โดยมีการตั้งคำถามถึงกระบวนการทำงานและเงื่อนไขความสำเร็จของแต่ละโครงการ ปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขปัญหา บทเรียนสำคัญที่ได้เรียนรู้ โดยมีการคัดเลือกผลงานเด่นในแต่ละเรื่องให้เป็นกรณีตัวอย่าง สำหรับที่จะให้ผู้อื่นได้มาเรียนรู้ ดูงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถนำไปประยุกต์กับพื้นที่ของตนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การบ่งชี้ความรู้ (2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (3) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ (4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (5) การเข้าถึงความรู้ (6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ (7) การเรียนรู้ที่จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อจะนำองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้

2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการจัดการความรู้ในการเข้าถึงความรู้เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบดูแลเว็บไซต์ทำความรู้ (Knowledge Portal)

บนเว็บไซต์ของสถานศึกษาเพื่อดูแลอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในสถานศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปได้รับความกระจ่างในความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ/ผู้มีประสบการณ์ด้านเนื้อหาที่ต้องการทราบผ่านการตั้งกระทู้ซักถาม และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้

3. สถานศึกษาควรจัดทำสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ทุกที่ทุกเวลาตามอัธยาศัย โดยจัดทำในรูปแบบของซีดีรอมที่สามารถโต้ตอบกับผู้เรียน (Interactive CD-ROM)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเมืองพัทยา:กรณีศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 7 (บ้านหนองพังแค)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ : ศรุสภา.
- กฤษมร บัญไชยแสน .(2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารคณะศึกษาศาสตร์ (ฉบับพิเศษ), 1217-1219.
- นิตยา เพ็ญศิริภา. (2554). พฤติกรรมองค์การและการจัดการทรัพยากรมนุษย์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปฐมา พุฒตาลดง. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ประพนธ์ ผาสุกยิต. (2549). การจัดการความรู้ (KM) ฉบับขับเคลื่อน LO. กรุงเทพฯ : โยโหม.
- ภราดร จินดาวงศ์. (2549). การจัดการความรู้. กรุงเทพฯ : บริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด.
- มนต์ชัย พงษ์นุ่่มกุล. (2555). การศึกษาแนวทางการประเมินผลการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย. สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการความรู้, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันส่งเสริมจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2548). รายงานประจำปี สคส. 2548 ฉบับ KM ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : วิชาการพิมพ์.
- สุธาสินี สุพิชญากูร. (2557). องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในการบริหารโรงพยาบาลชุมชนสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารโรงพยาบาล, มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ : สหภาพสื่อและการพิมพ์.
- สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น. (2556). นโยบายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- Kemmis; & Mu Taggart. (1990). The Action Research Planner. 3rd., Victoria : Brown Prior Anderson National Library of Australia Cataloging In Publication Data.
- Marquarde, J., & Raynolds, A. (1994). The Global Learning Organization. New York : Lrwin.

